

maakt, die menigeen hem benijden kon, en die hem uitstekend te stude kwam bij het schilderen van dieren, van stillevenen, van zijn oostersche landschappen en stadsgezichten. Hij schilderde gemakkelijk en gaaf. En als wij nu terug zien op zijn schildersloopbaan, op zijn lange reeks van werken, dan zullen zijn oostersche tafereelen zeker, als zijn meest persoonlijke werk, ons het langst en het best in het geheugen, en hij voor ons blijven: de hollandsche peintre orientaliste.

R. W. P. JR.

FRAUKJE WARTENA.

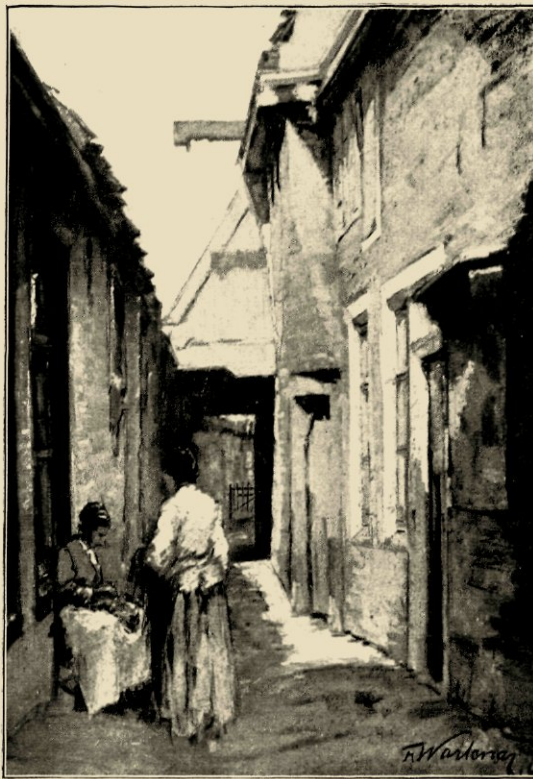
Fraukje Wartena heeft in den kunsthandel de Vries te Arnhem een vijftigtal schilderijen en studies in olieverf en pastel geëxposeerd, als tot een overzicht van haar levenswerk. En hoe wel zij iemand is, die het eerste zoeken reeds achter zich heeft, sprak uit deze tentoonstelling toch nog een tasten en grijpen naar alle kanten; gebrek aan zelfkennis voelde men er in, geen bewustzijn van kwaliteiten, evenmin een helder inzicht in zwakheden. Fraukje Wartena waagt zich aan hetgeen buiten haar kracht gaat, inplaats van zich te concentreeren op datgene wat in haar karakter ligt.

We vonden hier in hoofdzaak landschappen, groote en kleine: stadsgezichten, dorpsstraatjes, buitenwijken aan rivieren, steenen bouwwerken, binnenplaatsen, weiden en duinen en sneeuwgezichten. Arbeiders op het

land en in de werkplaats, Larensche binnenhuizen, ook bloemen en een paar geteekende koppen. En uit al dit werk sprak gevoel voor kleur, liefde voor een teergrijzen toon, voor blond licht, voor de gebondenheid van schaduwvlakken, waarin alle kleuren naar één zelfden toon gaan, deel uitmaken van één geheel, evenals liefde voor de eenheid van het al-over-doortintelend licht, een dat blij is, niet heftig, maar zacht en blond en vol innigheid, vol stemming.

Fraukje Wartena geeft gevoelswerk. Zij

treft de juiste noot van dansende zonnevlekken op een grijzen muur, op lichte kleeren. Zij doet de zon voelen op de dingen van nabij en den reflex van het vibreerende licht op het in schaduw staande wit en grijs. En overal, waar zij dit aantreft, wil zij het grijpen. Ook den grijzen toon van nevel geeft zij goed en fijn weer, als over breede rivieren, waar aan den oever een rij huizen den horizon afsnijdt. Maar het machtige, het grootsche vermag zij niet te beel-

DORPSTRAATJE.

den. Geen zonne-luchten, of zonnige weidschheid, geen bonkige steenen gebouwen met groote brokken lucht, geen aandrijvende wolken boven duinen. Haar aard gaat niet naar deze dingen. Haar werk vraagt de geslotenheid van het intieme, de verborgenheid, de eenheid van het atmosferische, waar de karakteristiek van de vormen, noch van de lijnen in de eerste plaats de aandacht vraagt, maar het licht, de kleur,

de stemming, ook de goede verdeling der vlakken en de schoone verhouding van licht tot donker hoofdzaak zijn.

Pittig en frisch zijn haar kleine buitenstudies, raak opgezet, even maar aangetikt, goed afgesneden. Gevoelig en malsch geschilderd is haar Oost-Indische kers. In een sneeuwgezicht, een boerenhuisje op het land, is het blond-lichtende, het teer-blanke,

de kleur mist, de stemming niet weer.

In een grijs binnenhuisje, waar het licht door een klein raam naar binnen schuift langs potjes en pannetjes op een plank aan den muur, langs een oude Friesche klok, staat een donker gerokt boerenmeisje tegen een laag donker kastje aan, met den rug naar den toeschouwer gekeerd. Koket kijkt zij in den spiegel en langs den opgeheven

WINTERLANDSCHAP.

het vlokkig-volle van sneeuw en in de lucht gloort een rosse wintergloed. Zacht blauw is de schaduwtoon op de sneeuw. Hierin voelt men den aard van de schilderes: nooit „zwaar” zijn. Deze schaduwen, zij zijn er bijna niet, zoo teer lichtend, zoo zacht-zonnig-blauw is hun toon en de anders vaak donker bruine heggen zijn hier onder de sneeuwdekking van een frisch groene kleur. De reproductie van dit doekje geeft, wijl zij

arm strijkt het schuivende zonlicht een fijn contourlijntje. Op gevoelige wijze en met liefde is hier de eenheid van de donkere partijen en de eenheid van het licht geschilderd.

Over het algemeen drukt Fraukje Wartena zich in pastel beter uit dan in olieverf. Zij is daarin rijper en persoonlijker. Soepel en malsch werkt zij met het broze krijt. Een groote en een kleine teekening, van een